

Sam slår sig

En bok om blödarsjuka

Text: Nicolas Jacquemot

Illustration: Henrik Lange

Denna bok tillhör:

Sam slår sig

En bok om blödarsjuka

Sam ligger vaken och kan inte sova.

Imorgon ska han börja i en ny skola. Det känns både spännande och läskigt. Han är nyinflyttad och känner ingen i klassen.

”De andra barnen har nog också fjärilar i magen”, säger mamma vid frukostbordet.

Men mest pirrig är Sam. Han ska berätta att han har blödarsjuka. Mamma har redan pratat med läraren och skolsköterskan, men idag ska Sam själv få berätta för klassen.

”Var försiktig när du leker på rasten”, säger pappa. Han och mamma är oroliga att Sam ska trilla och slå sig.

Blödarsjuka är ett samlingsnamn på olika sjukdomar där blodet har svårt att koagulera (stelna). Har man blödarsjuka börjar man blöda lättare än andra och man kan blöda längre än den som inte har blödarsjuka. Man kan även börja blöda helt utan anledning.

Blödarsjuka delas upp i mild, moderat eller svår. Moderat är ett annat ord för mellansvår. Blödarsjuka är en ärftlig sjukdom vilket betyder att den är medfödd. Sjukdomen smittar inte.

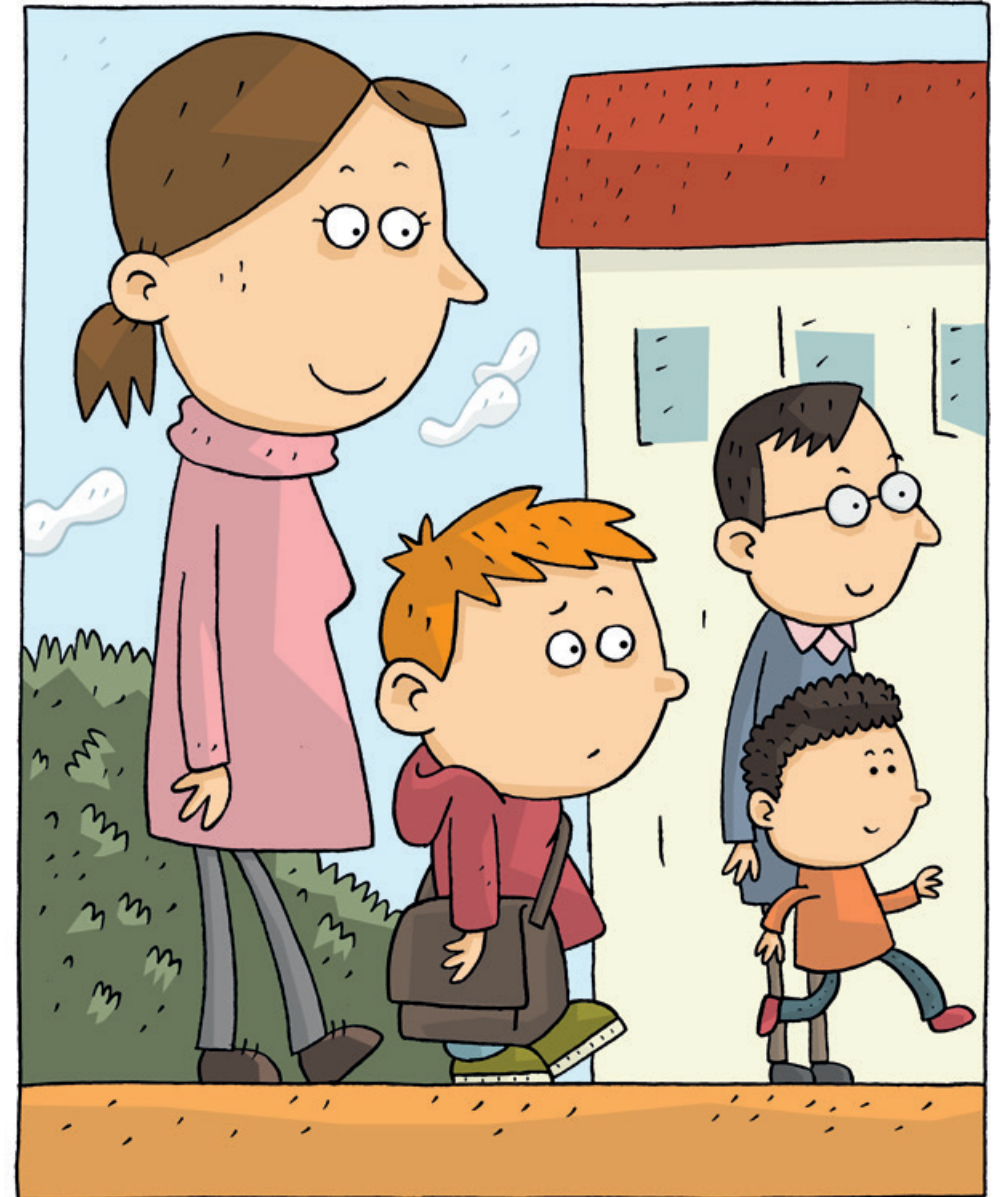
Mamma följer Sam till skolan.

På skolgården står en massa vuxna och pratar med varandra. Där är barn också. Några leker med varandra.

”Glöm inte att berätta att du har blödarsjuka”, säger mamma. ”Jag ska”, säger Sam.

Hon ger honom en kram innan hon går.

Det är bra om klasskompisarna, läraren och skolsköterskan känner till sjukdomen. Men också gympaläraren, slöjdläraren och fritidspersonalen. Då vet de vad de ska göra ifall man slår sig och får en blödning.

Inne i klassrummet får alla välja sin egen skolbänk.
Sam tar en plats vid fönstret. Han ser en massa hundar springa omkring utanför.

”Det är ett hunddagis”, säger hon som sitter bredvid.
Sam frågar vad man gör på ett hunddagis. ”Jag tror att de leker hela dagarna”, svarar hon.

Läraren hälsar alla i klassen välkomna. Han heter Emre.
Han pratar en stund om sommarlovet, schemat och skolmaten och sen säger han: ”De flesta av er känner ju varandra sedan tidigare. Men eftersom några av er är nya så ska vi presentera oss för varandra.

Sam ser sig omkring i klassrummet. Han undrar vilka som redan är kompisar.

Nu ska alla sätta sig i en ring.

Man ska skriva sitt namn på en skylt. Sen ska man hålla upp den och berätta något om sig själv. Sam vet vad han ska berätta. Han vet i alla fall vad han har lovat mamma att berätta.

”Jag heter Melker och jag har tre systrar”, säger Melker.

”Jag heter Alva och jag har varit i Italien på sommarlovet”, säger Alva.

”Jag heter Ali och jag har fått en ny skejtboard”, säger Ali.

”Jag heter Saga och jag gillar hundar”, säger hon som nyss satt i bänken bredvid. Sen berättar hon att hon har en tax som heter Gunnar.

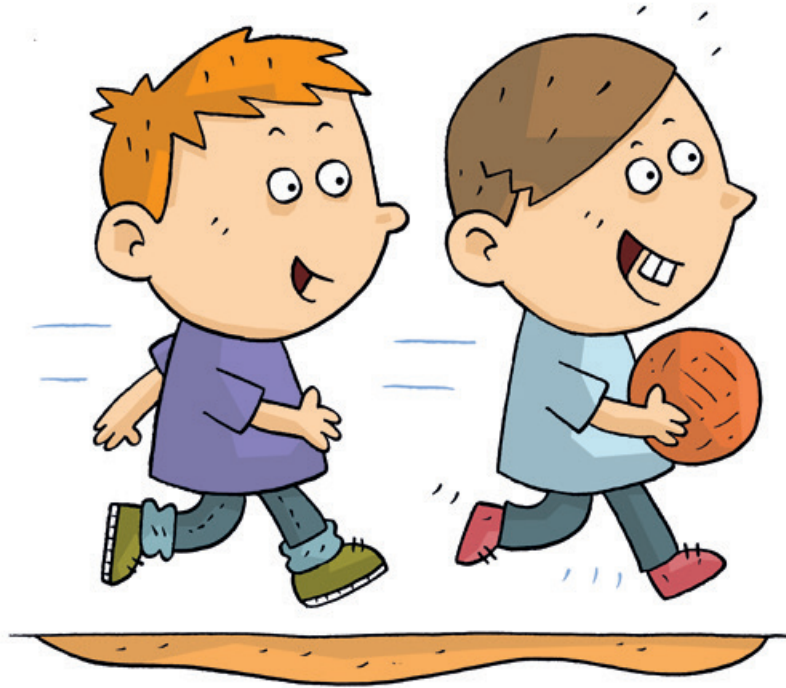
Vilket ovanligt namn på en hund, tänker Sam. Hans morfar heter också Gunnar.

Nu har det blivit Sams tur att presentera sig. Han känner sig lite blyg. Alla i ringen tittar på honom. Sam ska säga sitt namn och berätta att han har blödarsjuka. Han tar ett djupt andetag.

”Jag heter Sam och jag ...”, börjar han säga. Men då ringer det ut till rast.

”Vi får fortsätta presentationen efter rasten”, säger Emre.

Alla springer ut ur klassrummet.

På skolgården finns en fotbollsplan, gungor, rutschkana och en klätterställning.

Den här skolgården är mycket bättre än min förra, tänker Sam. Han leker med Ali, Alva och Melker. De har roligt ihop.

Men högt uppe i klätterställningen tappar Sam greppet.

”Hjälp!”, ropar han och faller mot marken.

Innan han landar kommer han ihåg vad pappa sa vid frukosten: ”Var försiktig!”

Nu *måste* han berätta om sin sjukdom.

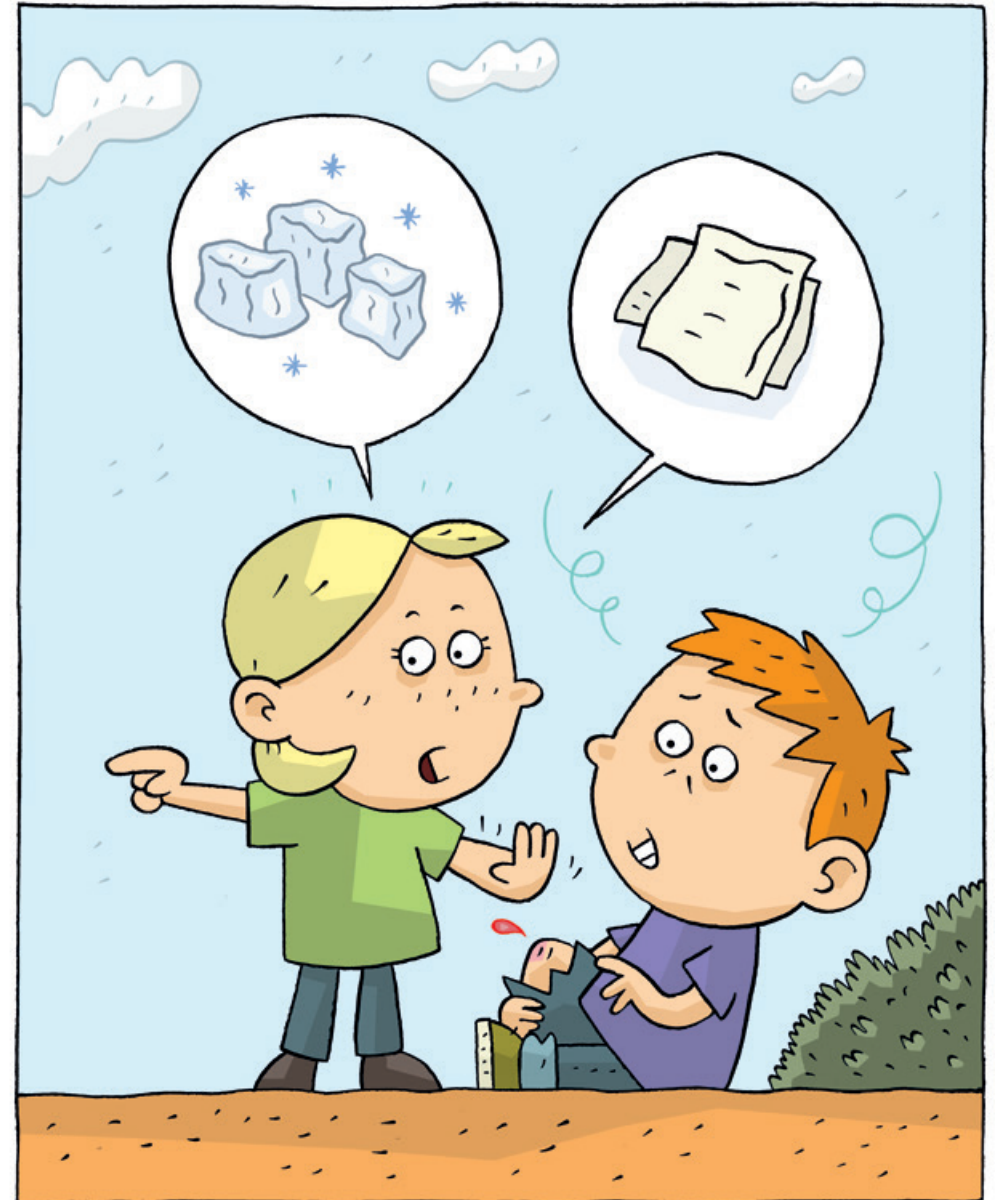

Sam ligger på marken. Han tittar upp. Där ovanför står Saga.

”Jag har blödarsjuka”, säger Sam. Han pekar på sitt ben. Det har blivit ett skrapsår på knät. Det gör ont och blöder lite också.

Saga säger åt honom att ligga still. ”Hämta något iskallt i matsalen”, säger hon till Ali. ”Fråga skolsköterskan om kompresser”, ropar hon till Alva.

Va? Hur vet Saga allt det här? Sam är jätteförvånad.

Några minuter senare kommer Ali med en påse frysta ärtor.

Sedan kommer Alva springande. Hon har skolsköterskan med sig. Sam ligger kvar på marken.

Skolsköterskan lägger ärtpåsen i en handduk. Hon ber Ali att hålla den mot Sams knä en lång stund.

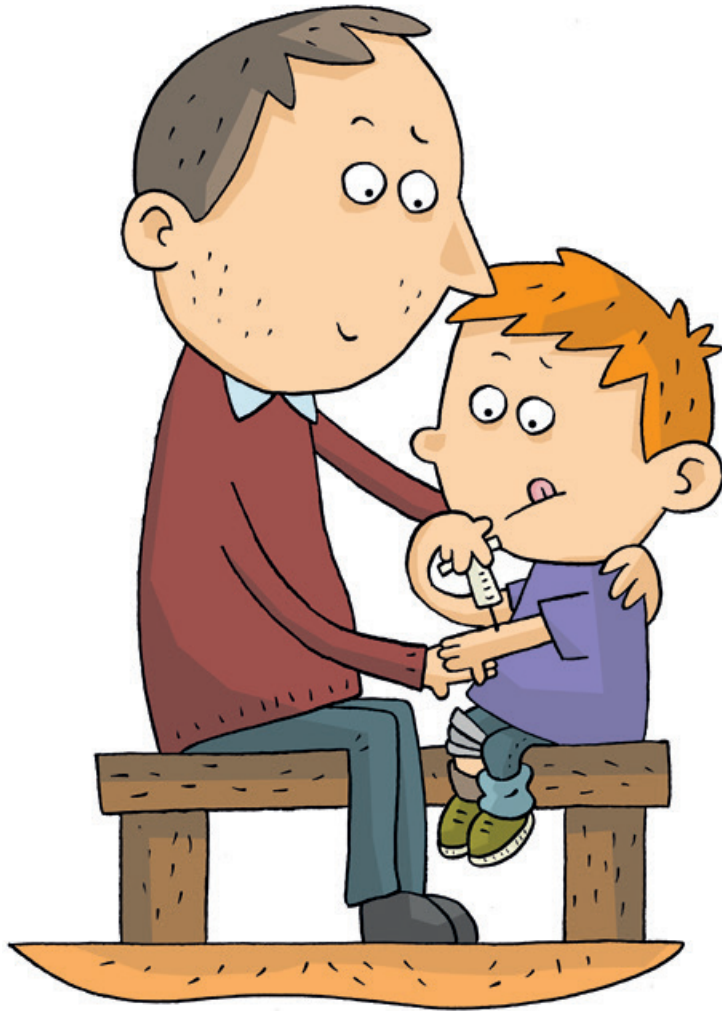
Sen rullar hon en elastisk binda runt knät. Hon lindar ganska hårt.

Efter det håller hon Sams ben högt i luften med ena handen. I den andra har hon en mobil. Hon ringer Sams pappa.

Har man blödarsjuka och skadar sig så ska man själv eller någon vuxen ringa till föräldrarna. De vet vad man behöver göra och kan komma till skolan om det behövs. Skolsköterskan kan också hjälpa till.

Om man slår sig illa, till exempel i huvudet, halsen eller magen, eller om det inte går att stoppa blödningen, måste någon vuxen snabbt ringa till koagulationsmottagningen. Där är de specialister på blödarsjuka. Man kan också behöva ringa 112.

Efter en stund kommer pappa. Han har Sams medicin med sig. Medicinen som sprutas in i blodet innehåller ämnen som gör att det lättare slutar blöda. Då fungerar blodet som andras blod.

Sam brukar få medicin varannan morgon. Men nu när han har slagit sig så illa måste han få extra medicin. Annars kan skadan bli värre.

Pappa ger Sam medicinen i armvecket. Sam hjälper till.

När man är barn är det oftast ens föräldrar som ger en behandlingen. När man blir äldre får man lära sig att göra det själv. Sjuksköterskorna på koagulationsmottagningen lär en hur man ska göra.

Pappa har tagit med sig kryckorna också. Sam har inte behövt dem sedan han ramlade med cykeln förra året. Då fick han använda kryckor i tre dagar.

Sam börjar gråta. Nu måste han åka hem. Han har ju bara varit i skolan några timmar.

”Vi ses imorgon!”, ropar Melker efter honom. Men Sam är för ledsen för att svara.

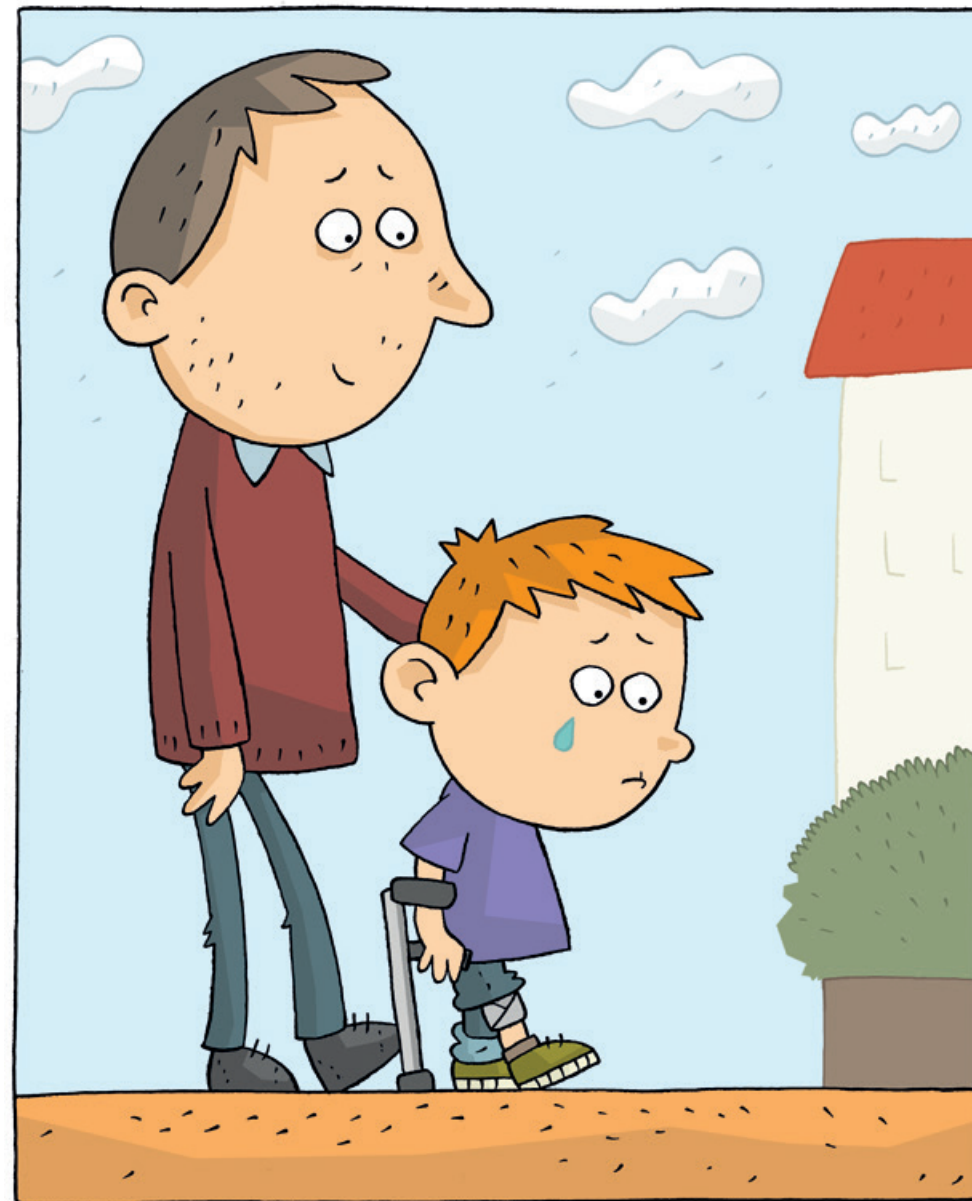
*

Pappa tycker att det är bäst att Sam tar det lugnt resten av dagen. Tråkigt, tycker han själv. Det hade ju varit så kul att börja skolan. I varje fall tills han slog sig.

Han undrar vad de nya kompisarna hittar på i skolan. Kanske får de rita och måla. Eller räkna matte.

När man har skadat sig är det inte alltid det syns utanpå. Man kan blöda *inuti kroppen* också. Det är därför man måste berätta för en vuxen om man slår sig. Dessutom är det viktigt att skydda sig. Precis som andra barn ska man inte glömma bort hjälmen när man cyklar, åker skidor och åker skejt-board. Man kan också behöva ta extra medicin om man slår sig.

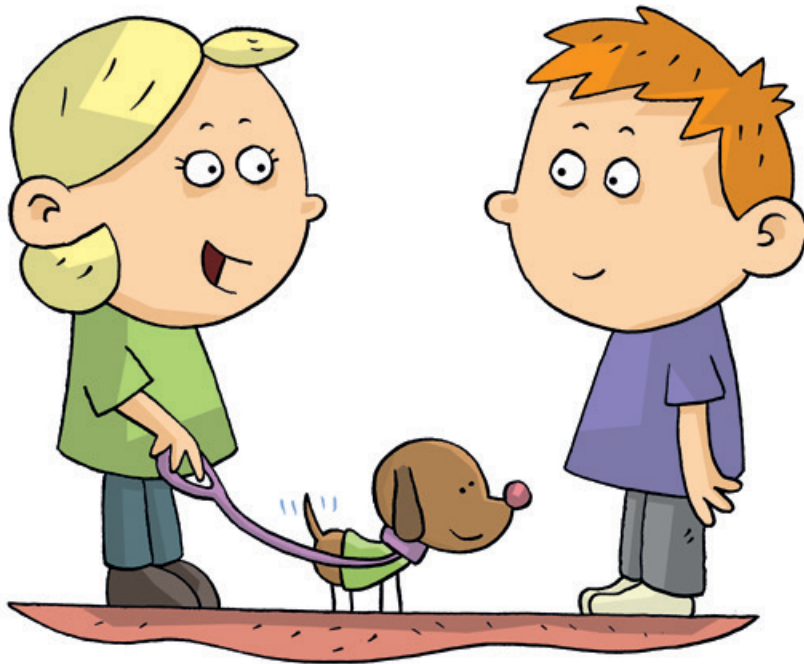
Har man slagit sig och fått en blödning är det viktigt att vila. Under tiden kan man ibland behöva kryckor, rullstol eller rollator. Då får den skadade kroppsdelen vila och läka.

Sam tittar på klockan i köket. Den är fem över fem.
Pappa lagar tacos som är Sams favoriträtt. Då ringer det
på dörrklockan.

”Jag öppnar”, säger pappa.

Det är Saga! Hon har Gunnar med sig. Han har ett lila
halsband och en grön tröja.

”Får vi komma in”, ropar hon från hallen.

”Javisst”, säger Sam. Han blir glad.

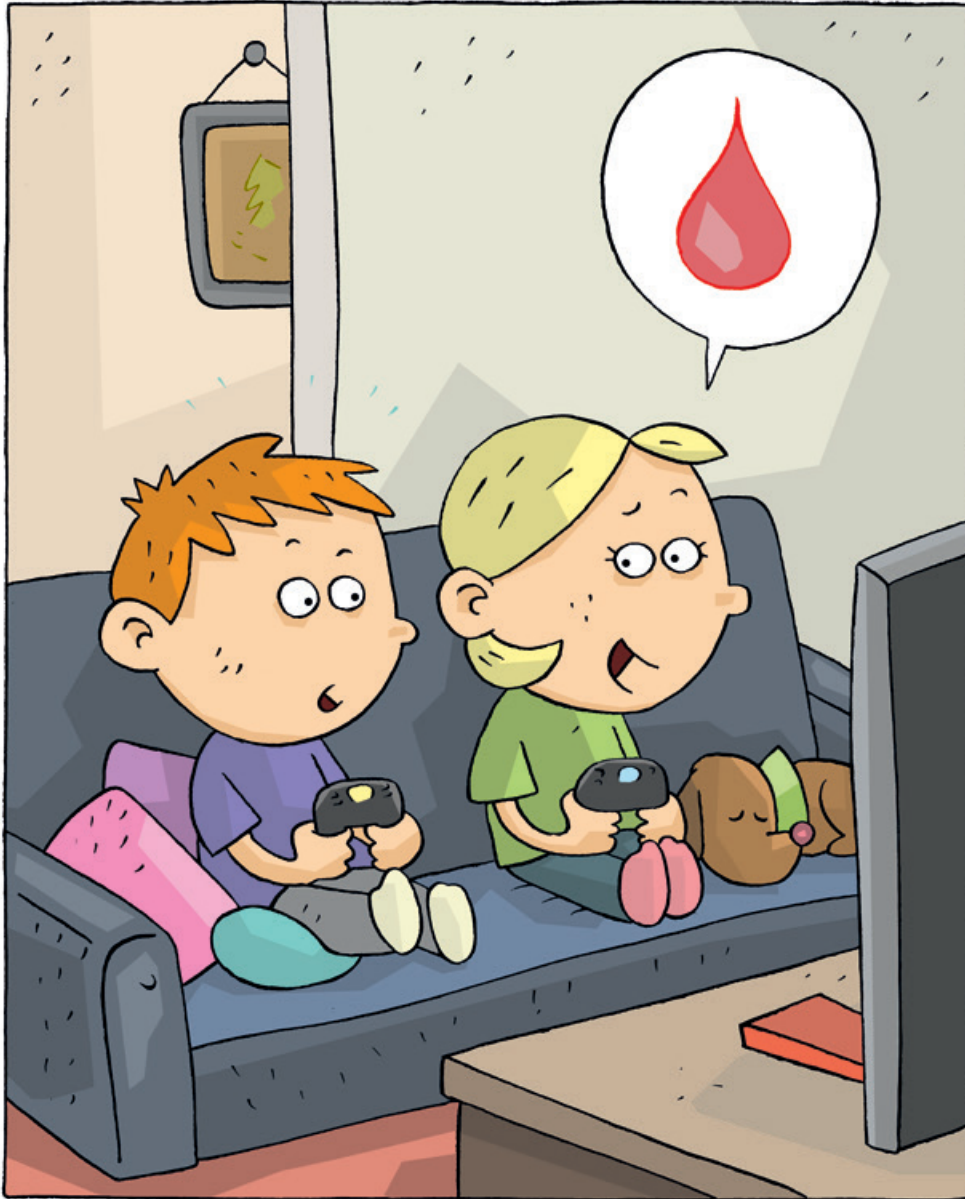
Saga berättar att hon bor i samma hus. Hon såg när Sam
flyttade in i lägenheten för några veckor sen.

De äter tacos ihop. Sam berättar för Saga om sin blödarsjuka.

”Jag var två år när de kom på att jag hade sjukdomen”,
säger han. Han berättar att han måste besöka en speciell
mottagning på sjukhuset två gånger varje år. Den kallas för
koagulationsmottagning. Han går dit för att kontrollera att
medicinen fungerar som den ska, så att det slutar blöda om
han slår sig.

När han pratar verkar Saga vilja säga något. Men Sam
glömmer bort att fråga vad det är. Han är så inne i sin egen
berättelse.

Det finns många olika sorters blödarsjuka. Två vanliga former är hemofili A och B som nästan bara drabbar killar. Blodet har svårare för att koagulera, vilket betyder att det inte stelnar lika bra som hos de som inte har sjukdomen. Vid A saknar man eller har mindre av *koagulationsfaktor åtta* i blodet. Vid B saknar man eller har mindre av *koagulationsfaktor nio*. Båda gör att det är svårt att få stopp på blödningen. Medicinen som de med svårare former av blödarsjuka tar gör att det slutar blöda. Sam som berättelsen handlar om har svår hemofili, så hans blod koagulerar inte alls. Därför måste han få medicin.

Efter maten sitter de i soffan och spelar tv-spel. Sams knä är fortfarande svullet och ömt. Gunnar ligger bredvid och snarkar.

Plötsligt säger Saga: "Vill du veta en hemlighet?".
Det vill Sam gärna.

"Jag har också blödarsjuka", säger Saga.

"Va!", säger Sam högt. Han trodde inte att tjejer kunde ha blödarsjuka.

"Min blödarsjuka heter von Willebrands sjukdom. Hundar kan också ha den", säger Saga.

"Är Gunnar också blödarsjuk?", frågar Sam.

"Nej", säger Saga. "Men hundar kan ha sjukdomen, precis som människor. Då måste de också ta medicin."

von Willebrands sjukdom är den vanligaste formen av blödarsjuka. Den kan både killar och tjejer få. Precis som annan blödarsjuka gör den att man blöder lättare och man kan behöva ta medicin. Den kan vara mild, moderat eller svår. Sjukdomen är döpt efter en finsk doktor som upptäckte den. Han hette Erik von Willebrand.

Ungefär en av hundra har von Willebrands sjukdom. En av tiotusen har blödarsjuka A eller B.

Hon berättar att hennes blödarsjuka gör att hon ofta blöder näsblod. Och att hon lättare får blåmärken, precis som Sam.

Nu förstår Sam hur Saga visste vad man ska göra om man slår sig. De pratar om blödarsjuka en lång stund. Saga berättar en massa saker som han inte visste. Pappa kommer med varsin glasstrut.

”Jag har inte heller berättat för klassen än”, säger Saga innan hon och Gunnar går. De bestämmer sig för att göra det tillsammans imorgon.

”När man är två går det nog lättare”, säger hon. Sam håller med.

*

När Sam ska sova är han inte lika ledsen längre. Han har ju fått en ny kompis som bor i samma hus. Och nästa dag ska han få träffa Ali, Alva och Melker igen!

Den här boken är framtagen av
Förbundet Blödarsjuka i Sverige och CSL Behring
och är medicinskt faktagranskad.

Ta gärna kontakt med Förbundet Blödarsjuka
i Sverige via www.fbis.se om du vill ha mer
information eller träffa andra med blödarsjuka.

Text: Nicolas Jacquemot

Illustration: Henrik Lange

En bok om blödarsjuka

Sam ska börja i en ny skola och är lite pirrig. Han ska berätta att han har blödarsjuka.

”Jag berättar sen”, tänker han när det ringer ut till rast. Men högt uppe i klätterställningen tappar Sam greppet. ”Hjälp!”, ropar han och faller mot marken. Innan han landar kommer han ihåg vad pappa sa vid frukosten: ”Var försiktig!”. Nu *måste* han berätta om sin sjukdom.

Sam slår sig handlar om att börja i en ny klass, om vänner och hemligheter. I boken får vi följa Sam som har hemofili och Saga som har von Willebrands sjukdom.

Nicolas Jacquemot är författare och har skrivit flera böcker för unga om hur kroppen fungerar. Henrik Lange är välkänd serieskapare och barnboksillustratör.

CSL